

Bahçemizdeki Baklagil Sebzeler

Автор(и): доц. д-р Славка Калъпчиева, ИЗК "Марица" Пловдив

Дата: 16.02.2024 Брой: 2/2024

Özet

Baklagil sebzeler – taze fasulye (*Phaseolus vulgaris* (L.) Savi.), bezelye (*Pisum sativum* L.) ve bakla (*Vicia faba* L.) daha yüksek su içeriği, suda çözünen vitaminler ve mineral tuzlar, besin zenginliği ve düşük kalorileri nedeniyle sebze olarak kabul edilir. Bu yayında amacımız, bu ürünlerin en önemli morfolojik ve biyolojik özelliklerini sunmaktır. Bir yetiştirme teknolojisi ve faaliyet takvimi ile en yaygın çeşitleri öneriyoruz.

Baklagil bitkileri *Fabaceae* (veya *Leguminosae*) familyasına aittir ve 19 binden fazla cinsi kapsar. Temel olarak şu şekilde ayrılırlar: a) Yağlık baklagiller, daha yüksek yağ ve kalori içeriği ile karakterize edilir; b) Kuru

baklagiller – bitkilerin kurutulmuş yenilebilir tohumlarının tüketildiği ürünler; ve c) Taze baklagil ürünleri, taze sebze olarak tüketilir.

Baklagil ürünleri – sınıflandırma

Taze baklagil bitkileri yüksek su içeriği, suda çözünen vitaminler ve mineral tuzlar, besin zenginliği ve düşük kaloriler ile karakterize edilir; dondurulduklarında taze ürünün tüm besin özelliklerini çok hafif kayıplarla korurlar, bu da onları bu özellikler açısından sebze ürünlerine yaklaştırır ve bu nedenle sebze olarak kabul edilirler.

Bu gruba taze (bahçe) fasulye (*Phaseolus vulgaris* (L.) Savi.), bezelye (*Pisum sativum* L.) ve bakla (*Vicia faba* L.) dahildir.

taze (bahçe) fasulye (Phaseolus vulgaris (L.) Savi.)

Her üç ürün de çalimsı bir büyüme alışkanlığına sahiptir. Gövde bezelyede dik-yarı dik, fasulyede dik ve sarılıcı, baklada ise diktir. Bitki boyu türler ve çeşitler arasında farklılık gösterir:

- bezelyede uzun çeşitler için 115-250 cm, kısa çeşitler için 70–115 cm ve bodur çeşitler için 40-50 cm'dir;
- fasulyede alçak çalı formları (25-45 cm), yarı sarılıcı (1,5 m'ye kadar) ve 2 m'nin üzerinde sarılıcı formlar vardır;
- baklanın gövdesi 40 ila 120 cm'ye ulaşır.

Her üç ürünün de bodur çeşitleri daha erken olgunlaşma ile karakterize edilir.

Üç cinsin temsilcilerinin ortak özelliği, yaprak koltuklarında gelişen ve saplara bağlı olan kelebek tipi çiçek yapısıdır. Çiçek, beş loblu bir çanak yaprak ve beyaz, krem, açık pembe, pembe veya menekşe renginde beş taç yapraktan oluşur. Taç yaprak, üst taç yaprak veya bayrak, kılıcı oluşturan iki alt yan taç yaprak ve kanatları oluşturan iki yan taç yapraktan oluşur. 10 stamen vardır, bunların 9'u bir demet halinde kaynaşmış ve biri serbesttir.

Meyve bir bakladır, parankima hücrelerinden oluşan dış etli bir tabaka ve bir parşömen tabakası oluşturan sklerenkima hücrelerinden oluşan iç derimsi bir tabakadan oluşur. Bu tabakanın varlığı, bezelye ve fasulye

baklalarını kabuklu hale getirmeye uygun olmaz (bezelyede yeşil, taze tohumlar kullanılır). Şeker bezelyesi ve bahçe (taze) fasulye çeşitlerinde bu tabaka yoktur ve baklalar taze (yeşil) halde tüketilir.

Şekil olarak baklalar düz, yuvarlak, düz, silindirik, kavisli, kılıç şeklinde, orak şeklinde, küt veya sivri uçlu olabilir ve boyut olarak – küçük veya büyük olabilir.

Tohumlar yuvarlak, köşeli, düz veya buruşuk, bezelyede yeşil ve krem-gri renkte; fasulyede küresel, eliptik, uzun, silindirik, böbrek şeklinde, yarı düz ve düz, çok çeşitli renklerde olabilir. Bakla tohumları düzensiz yuvarlak bir şekle sahiptir. Bin tohum ağırlığı (1000 hava kurusu tohumun) geniş ölçüde değişir – bezelyede 100 ila 500 gram, fasulyede 150 ila 1000 gram ve baklada 1700 ila 2000 gram arasındadır.

Bezelye ve baklanın biyolojik özellikleri birbirine daha yakınken, taze fasulyenin özellikleri farklıdır. İlk iki ürün uzun gün bitkilerine ve nemli ve serin iklim ürünlerine aittir, oysa fasulye sıcak seven kısa gün bitkisidir.

Bakla oldukça dona dayanıklıdır, -4°C 'ye kadar dayanabilir, bu nedenle güney bölgelerde sonbahar ürünü olarak ekilir. Oldukça nem sever, özellikle çıkıştan çiçeklenmeye kadar. Kuru koşullarda bitki boyu ve vejetatif kütle azalır ve tohumlar iyi dolmaz.

Bezelye tohumları farklı sıcaklıklarda çimlenir – düz tohumlu çeşitler $1-2^{\circ}\text{C}$ 'de, buruşuk tohumlu çeşitler ise $4-8^{\circ}\text{C}$ 'de. Çimlenme ve büyümenin başlaması için bezelye tohumlarının büyük miktarda suya ihtiyacı vardır – düz tohumlu tipler için kendi ağırlıklarının %100 ila %110'u ve buruşuk tohumlu çeşitler için %150'ye kadar.

Fasulye tohumlarının çimlenmesi için optimum sıcaklık $18-22^{\circ}\text{C}$ 'dir. Bu nedenle, ülkemizde ekim, toprak sıcaklığı kalıcı olarak 10°C 'yi aştığında, yaklaşık 15 Nisan civarında yapılır.

Yetiştirme teknolojisi ve faaliyet takvimi

Teknolojik unsurlar

Münavebedeki yeri: Öncü bitki olarak, arazinin erken boşaltılmasını ve zamanında ve uygun toprak işlemeye izin veren ürünler seçilir. Öncü bitkiye karşı çok talepkar değildir, ancak kendilerine karşı toleranssızlık gösterirler ve bu nedenle en az üç yıl kendilerinden sonra ekilmemelidirler. İyi öncü bitkiler tahıl ve yem bitkileridir.

Toprak işleme: Her üç ürün de kireç bakımından zengin hafif topraklar gerektirir. Sonbaharda kaliteli derin sürüm, ardından zamanlı tohum yatağı hazırlığı, ilkbaharda iyi ve düzenli bitki çıkışı için belirleyici bir koşuldur.

Gübreleme: Baklagil ürünleri olarak azotlu gübrelemeye zayıf tepki verirler. Toprak verimliliğine, planlanan verime ve öncü bitkiye bağlı olarak farklı gübreleme oranları önerilir. Fosfor, potasyum ve magnezyum gübrelerinin tamamı sürümden önce, azotlu gübrelerin tamamı veya bir kısmı ise son ekim öncesi toprak işlemeden önce veya ekimle eş zamanlı olarak uygulanır.

Tohumluk materyal: Bulgar Devlet Standardı'na (BDS) uygun olarak, çeşide özgü, gerekli çimlenme kapasitesine sahip sağlıklı tohumlar seçilir. Yüksek verim elde etmek için önemli bir koşul, birim alan başına (bir metrekare) gerekli bitki sayısını sağlamaktır.

Ekim: Bakla – ülkenin güney bölgelerinde sonbaharda (Kasım) ve kalan bölgelerde erken ilkbaharda – Şubat sonu; 1 metrekarede 17-33 çimlenen tohum sağlayan bir ekim normu ile;

Bezelye, Şubat sonunda ve Mart ayının ilk günlerinde ilk fırsatta ekilir. Ekim normu 1 metrekarede 100 çimlenen tohum sağlamalıdır;

Taze fasulye – 15 Nisan'dan sonra, 10 cm derinlikteki toprak sıcaklığı kalıcı olarak 12⁰C'nin üzerine çıktığında ve ekim 20 Temmuz'a kadar devam eder; 1 metrekarede 25-35 çimlenen tohum sağlayan bir ekim normu ile.

Ekim normu: Bin tohum ağırlığına ve birim alan başına gerekli bitki sayısına uygun olarak hesaplanır. Şu aralıklardadır: bakla için 12 ila 25 kg/da; bezelye için 16 ila 25 kg/da ve fasulye için – 12-16 kg/da.

Ekim desenleri: Alan, sulama yöntemi ve mekanizasyon seviyesine bağlı olarak ekim, ocakvari, sıraya ve şeritler halinde yapılır. *Ocakvari ekim* esas olarak ev bahçelerinde kullanılır, ürüne bağlı olarak ocak başına 2-6 tohum atılır. *Sıraya ekim*: bakla çoğunlukla sıra arası 60 cm mesafe ile tek sıralı ekimde yetiştirilir; bezelyede dar sıra ekimi (15-20 cm) daha iyi bitki sıklığı sağlar; fasulye sıra arası 60 cm mesafe ile ekilir. *Şerit* ekimi, sulama yöntemine ve hasat makinesine bağlı olarak çeşitli desenlerde bezelye ve fasulyede uygulanır.

Ekim sonrası bitki bakımı